

СУЧАСНІ ВЕКТОРИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Дубасенюк О.А.

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління,

Житомирський державний університет імені Івана Франка,

м. Житомир, Україна

В умовах сучасних викликів актуалізується проблема інтеграції України в європейський освітній простір, що відзначено у законодавчих вітчизняних документах, зокрема Законі України “Про освіту” (2017), Законі “Про вищу освіту” (2014, із змінами 2020–2025 рр.), а також «Стратегія розвитку вищої освіти України до 2032 р.», «Угоді між Україною та ЄС про асоціацію». На основі аналізу окреслених документів, виділимо сучасні вектори у сфері освіти

1. Стратегічна мета інтеграції визначає забезпечення «сумісності української освіти» європейськими стандартами, визнання українських дипломів у країнах ЄС, формування «єдиного освітнього простору для академічної мобільності студентів і викладачів.
2. Основні напрями інтеграції передбачають участь у Болонському процесі (з 2005 р.), перехід на «триступеневу систему освіти»: бакалавр – магістр – доктор філософії, впровадження «Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS)», забезпечення «якісної освіти» через національні та європейські стандарти (ENQA).
3. Модернізація змісту освіти означає впровадження компетентнісного підходу замість знаннєвого, розвиток критичного мислення, інноваційності, міждисциплінарності, впровадження цифрових технологій та дистанційного навчання.

Понад 10 років у Житомирському державному університеті імені Івана Франка здійснюється дослідження науково-педагогічної школи у контексті професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів/фахівців в умовах

євроінтеграції. На основі законодавчої бази та вивчення окресленої проблеми у наукових працях відомих вітчизняних учених таких як А. Алексюк, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало, П. Саух, Л. Хомич та інші представимо основні результати проведеного дослідження [1; 2].

1. Компетентнісні засади підготовки творчих майбутніх фахівців у закладах вищої освіти: теоретичний аспект. Обґрунтовано проблемні питання та нове розуміння імплементації компетентнісної парадигми у галузі педагогічної освіти (О. Вознюк, W. Griffith) [1; 5]. Проаналізовано проблему формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах європейської інтеграції, зокрема теоретичні та методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів у вищій школі (А. Алексюк, О. Антонова, В. Бондар, С. Вітвицька, О. Вознюк, Р. Гуревич, О. Дубасенюк, Т. Кочубей, Н. Ничкало, О. Савченко, О. Пометун, Дж. Равен та ін.). На цій основі обґрунтовано відповідну концепцію (теоретичний, методологічний, методичний концепти). Розроблено й апробовано модель, яка включає цільовий, ціннісно-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний та результативний компоненти. Уточнено зміст базових понять дослідження: «компетентність», «професійна компетентність», «євроінтеграція», «умови євроінтеграції». Виокремлено й обґрунтовано педагогічні умови підготовки компетентних майбутніх учителів. Удосконалено компонентну структуру (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-змістовий, емоційно-вольовий, діяльнісний), критерії, показники, рівні сформованості професійної компетентності майбутніх учителів. Подальшого розвитку набули положення щодо сучасного науково-методичного забезпечення (змісту, принципів, форм, методів організації навчальної та професійної діяльності) у процесі вивчення дисциплін педагогічного циклу. (О. Дубасенюк) [1].

2. Особливості розвитку критичного мислення здобувачів освіти. Окреслені особливості проаналізовано під час викладання іноземної мови, що постає одним із пріоритетних напрямів розвитку системи освіти в умовах євроінтеграції, та надає майбутнім спеціалістам суттєві конкурентні переваги

на ринку праці. У різний час цією проблемою займалися Дж. Д'юї, Р. Джонсон, М. Ліпман, Ч. Темпл, Д. Халперн. Серед українських науковців це питання вивчають Т. Воропай, В. Козира, О. Пометун, С. Терно, О. Тягло [1; 3]. Обґрунтовано сутність та структуру критичного мислення. На основі узагальнення багатоманітних підходів різних дослідників, виявлено, що критичне мислення являє собою складний когнітивний процес, який полягає у формуванні виважених та автономних рішень, спрямованих на розв'язання комплексних професійних і життєвих проблем, вимагає застосування нестандартних підходів та інструментів. Проведено діагностувальний експеримент зі здобувачами освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з метою вивчення наявного в них рівня сформованості критичного мислення за результатами виконання кейсового завдання. Встановлено – понад 57% здобувачів освіти продемонстрували типові шаблони вирішення поставлених завдань, що свідчить про низький рівень розвитку критичного мислення. 35% респондентів запропонували нестандартні алгоритми вирішення кейса, що базувалися на критичному переосмисленні його змісту, пошуку шляхів їх оптимального використання. Останнє свідчить про середній та достатній рівні розвитку критичного мислення учасників міні-груп. 8% здобувачів освіти продемонстрували унікальні алгоритми вирішення кейсового завдання, які базувалися на критичному переосмисленні умов кейсу. Отже, отримані результати виконання кейсового завдання свідчать про завищення рівня розвитку критичного мислення здобувачами освіти, що, відповідно, потребує додатково коригування та верифікації результатів.

Водночас доведено, що подальше використання методу case-study у розвитку критичного мислення майбутніх фахівців позитивно впливає на динаміку критичного осмислення поданої у кейсі ситуації. Так, у міні-групах, показники розвитку критичного мислення яких знаходилися на середньому рівні (відповідно до загальної медіани всередині групи) зросли на 18-21%; показники у групах з медіаною нижче середнього зросли на 6-12%; у групах з показниками медіани значно нижче середнього показники змінилися на 3-3%.

Таким чином, упровадження кейс-методу дає змогу здобувачам освіти отримати цінний досвід, розвинути свої аналітичні навички, знаходити нестандартні способи вирішення професійних проблем що сприятиме їх успішній професійній діяльності. (О. Антонов) [1, с. 151].

3. Специфіка використання цифрових технологій і цифрових інструментів в освітньому процесі. Визначену проблему вивчено у сучасній освіті як актуальний напрям розвитку вчителів та здобувачів освіти в інформаційній та технічній сферах. Виділено та проаналізовано наступні етапи впровадження та використання ІКТ у навчальному процесі: електронізація, комп'ютеризація, інформатизація. Досліджено цифрову трансформацію освіти в умовах Нової української школи, виявлено специфіку використання цифрових технологій і цифрових інструментів в освітньому середовищі початкової школи, проаналізовано методи онлайн-навчання, їх переваги і недоліки. Відтак, доведено, що цифровізація освіти є перспективним засобом для підвищення рівня компетентності майбутніх педагогів (В. Павленко, Т. Смайлова) [2].

Крім того науковцями проаналізовано і систематизовано наукові здобутки з проблеми організації і функціонування дистанційного навчання як сучасну форму професійної підготовки майбутніх учителів. З метою вивчення практичного досвіду у визначеній сфері було проведено опитування вчителів старшої школи м. Житомира і області. Наведемо окремі результати проведеного опитування. У цілому усі вчителі добре обізнані із проблемою дистанційного навчання: усвідомлюють сутність та цілі такого виду навчання, (100%), розуміють необхідність його упровадження (71%); освічені і використовують основні форми і засоби дистанційного навчання (86%); визначають фактори, які перешкоджають використанню дистанційних технологій 86% респондентів. Найчастіше педагоги використовують форми і засоби дистанційного навчання, як презентації, форуми, електронна пошта, електронні бібліотеки, електронні навчальні матеріали, чат. Проте недостатньою мірою використовуються такі ефективні у роботі форми, як електронна дошка оголошень, електронна бібліотека, телеконференції (14%).

Виявлено, що всі вчителі виявили готовність брати активну участь у впровадженні дистанційного навчання та бажають поповнити свої знання й розширити досвід у роботі зі здобувачами освіти, що допоможе зробити процес навчання більш цікавим та перспективним (В. Ковальчук) [2, с. 110].

Висновки. Таким чином, сучасні вектори професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців в умовах європейської інтеграції спрямовані на підвищення рівня освіченості і компетентності майбутніх фахівців та їх конкурентоспроможності на ринку праці. Визначений перспективний підхід сприятиме поглибленню інтеграції науки, освіти і бізнесу, зміцненню культурного та освітнього партнерства з країнами ЄС.

Література:

1. Компетентнісні засади підготовки творчих майбутніх фахівців у закладах вищої освіти засобами цифрових технологій: монографія [Антонов О.В., Басюк Н.А., Вознюк О.В., Дубасенюк О.А.] / за ред. О.А. Дубасенюк. У 2-х томах. Т. 1. Житомир: Вид-во «Рута». 2025. 220 с.
2. Компетентнісні засади підготовки творчих майбутніх фахівців у закладах вищої освіти засобами цифрових технологій: монографія [Бахмутова Л.М., Ковальчук В.А., Мірошніченко О.А., Павленко В.В., Смайлова Т.У.] / за ред. О.А. Дубасенюк. У 2-х томах. Т. 2. Житомир: Вид-во «Рута». 2025. 228 с.
3. Пометун О., Пилипчатіна Л., Сущенко І., Баранова І. Основи критичного мислення. Навчальна книга Богдан. 2010. 74 с.
4. Пріма Р., Гончарук О., Пріма Д. Цифрова компетентність майбутнього педагога як необхідна складова забезпечення якості професійної майстерності // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2023. № 2 (126). С. 398–409.
5. Griffith W. I. & Lim H.-Y. Introduction to Competency-Based Language Teaching. Journal in Competency-Based Education in Mexico. 2014. № 38(2). P. 75-83.

How to cite:

Дубасенюк О.А. Сучасні вектори професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців в умовах європейської інтеграції. Науково-педагогічне стажування «Integration of Pedagogical and Psychological Education in Ukraine into the European Educational Space», 3 листопада – 14 грудня 2025 р., Рига, Латвія. С. 19-24.